

POUČENIE Z HISTÓRIE MIMOŠKOLSKEJ VÝCHOVY

MÁRIA BRENČIČOVÁ

Mimoškolská výchova patrí medzi najmladšie disciplíny pedagogickej vedy. Nie žeby sa v minulosti mimoškolskou výchovou nezaoberali; nie žeby mimoškolská výchova nemala svoje dejiny. Ibaže táto vedná disciplína sa začala plánovite a na vedeckom podklade rozvíjať vôbec pred niečo vyše 50. rokmi v Sovietskom zväze po Veľkej októbrevej socialistickej revolúcii, a u nás takisto až po víťazstve socialistickej revolúcie v roku 1948.

Každá škola, i tá pred socialistickou revolúciou si vytyčovala širšie výchovné ciele, než aké boli obsiahnuté v jej rámci. Vzťahmi a záujmami vládnúcej triedy ohrianičenom rozsahu usilovala sa organizovať, podnecovať a rozvíjať špecifickými metódami záujmy mládeže, ktoré presahovali prísny didaktický program. To vo všeobecnosti. No vládnúce triedy vytvárali pre vlastné deti zvláštne výchovné ústavy, v ktorých okrem výučby bola i rozsiahla mimoškolská výchova. V nej sa učili deti vládnúcich tried — zjednodušene povediac — móresom svojich otcov a matiek. Táto naruby obrátená výchova pestovala a upevňovala v ich vedomí pocity výlučnosti v spoločnosti, nadradenosť nad davom, kde vykorisťovanie más sa prezentovalo akoby pre masy dobrodením a vykorisťovatelia sa stavali do pózy živiteľov más a podobné anachronizmy.

Najvypuklejšie sa to prejavuje v kapitalistickej spoločnosti, v ktorej sa záujmom buržoázie podriaďuje nielen obsah výučby a výchovy, včítane mimoškolskej, ale i celý systém a štruktúra školskej a mimoškolskej výchovy vôbec.

Lenže kapitalistický spôsob výroby a rozdeľovania neznamená len rozvoj výrobných sôl a jemu adekvátny rozmach výuky a výchovy pracovnej sily, ale súčasne tak aj vytvára — a nemôže nevytvárať, i svojho hrobára — proletariát. Triedne, antagonistické protirečenia medzi vládnúcou buržoáziou a vykorisťovaným proletariatom znamenajú v skúmanom predmete súčasne nielen rozmach mimoškolskej výchovy v záujme buržoázie, ale i rozmach mimoškolskej výchovy slúžiacej záujmom vykorisťovaných, možno tak povedať, proletárskej mimoškolskej výchovy.

Proletárska mimoškolská výchova sleduje prirodzené svoje vlastné záujmy, determinované postavením proletariátu v kapitalistickej spoločnosti a jeho zápasom o zmenu tohto postavenia. K tomuto účelu si proletariát vytvára rôzne mimo-

školské organizácie s obsahom činnosti adekvátej proletárskemu hnutiu a jeho triednemu boju smerujúcemu k sociálnej revolúcii.

Tak ako sa v kapitalistickej spoločnosti stretávajú záujmy buržoázie a proletariátu, takisto proti sebe stoja v ostrom triednom zápase i dve mimoškolské výchovy; buržoázna a proletárska. Je to nerovný zápas. Buržoázia vlastniaca všetky výrobné prostriedky a privlastňujúca si drívivú väčšinu materiálnej výroby celej spoločnosti mohla a aj výdatne podporovala svoje mimoškolské organizácie. Materiálne zabezpečenie proletárskych mimoškolských organizácií bolo oveľa obmedzenejšie. Ich zdrojom boli skromné, od úst odtrhnuté finančné prostriedky proletárov a ich rodín. Bol tu však i ohromný, v korunách nevyjadriteľný kapitál reprezentovaný obetavostou, nadšením a pevnou vierou v spravodlivosť a víťazstvo svojej veci u proletárov vôbec a u ich predvoja komunistov zvlášt. Preto napriek uvedeným fažkým podmienkam organizácie proletárskej mimoškolskej výchovy boli veľmi vážnym súperom bohatu dotovaným mimoškolským organizáciám buržoázie v boji o vedomie mladej generácie. Poznanie história vzniku a činnosti týchto organizácií ako aj ich vzájomného boja je dnes rovnako nevyhnutným predpokladom úspešnej mimoškolskej výchovy, ako i zdrojom obetavosti a nadšenia pre túto pedagogickú činnosť.

K fixovaniu mimoškolskej výchovy ako vednej disciplíny a jej rozvoj je úzko späty s revolučným robotníckym hnutím. Je to disciplína, ktorá sa môže naplno rozvinúť iba v podmienkach socialistického štátu. Je tomu tak hlavne preto, že základným cieľom socialistickej spoločnosti je výchova všeestranne rozvinutej osobnosti každého jej člena, menovite jej mladej generácie. A tak existencia mimoškolskej výchovy je objektívou nevyhnutnosťou na dosiahnutie tohto cieľa. Socialistická spoločnosť si miesto, význam a poslanie mimoškolskej výchovy vo výchove vôbec nielen uvedomuje, ale jej rozvoj všeestranne zabezpečuje, materiálne zabezpečenie nevynímajúc.

Problémom však je, ako všetci, ktorých naša socialistická spoločnosť starostlivosťou o mimoškolskú výchovu poverila, vedia tieto výhodné podmienky využiť. A to sa týka aj pracovníkov pedagogickej vedy. Významnou podmienkou lepšieho využívania prostriedkov ktoré spoločnosť na rozvoj mimoškolskej výchovy dáva, jej zefektívnenie je i dôkladné poznanie histórie tejto pedagogickej činnosti. A to preto, aby sme sa z jej kladných, ale i záporných skúseností učili a hlavne poučili.

Mimoškolská výchova u nás za kapitalizmu

Kapitalistické školstvo, jeho obsah i štruktúra je ovplyvňovaná úsilím buržoázie vychovať si vlastnú inteligenciu a dať robotníkom najpotrebnejšiu prípravu pre zvládnutie výroby.

Na druhej strane je kapitalistické školstvo ovplyvňované bojom robotníckej triedy za všeestrannú emancipáciu, právo na vzdelanie nevynímajúce.

Tento stav sa odráža i v oblasti mimoškolskej, ktorá je rovnako ako výchová školská ovplyvňovaná triednymi záujmami kapitalizmu. Ideológovia nastupujúcej

buržoázie žiadali rozsiahle všeobecné vzdelanie, ku ktorému má prispievať aj výchova detí a mládeže mimo vyučovania.

Socialistickí utopisti Robert Owen, Charles Fourier zasadili rozsiahlu mimoškolskú výchovu do svojho pedagogického systému zvlášť v spojitosti s výrobnou pracou a telesnou výchovou.

Pokrovkové plány a návrhy širokého všeobecného vzdelania pre všetky deti zostali však dlho utópiou. Triedne záujmy buržoázie nedovolujú ani rozvoj mimoškolskej výchovy mládeže.

Ako prví vedecky odôvodnili vážnosť a význam mimoškolskej aktivity detí a mládeže v lekárskej vede. V medicínskych dielach sa neodôvodňovala len potreba vyvíjať všeestrannú aktivitu, dbať o hygienu tela a ducha, ale nachádzame tu údaje i o racionálnych zásadách výchovy, o udržovaní celkovej zdatnosti organizmu na patričnej úrovni. Medicínske poznatky umožnili vedecky podložiť názor o jednotnej psychicko-fyzickej povahy človeka.

Tento názor je jeden zo základných princípov pedagogického systému Johna Locka, ktorý v „Niekoľkých myšlienkach o výchove“ ukázal nové chápanie osobnosti človeka. Súčasne vypracoval aj pedagogický systém, ktorý neobyčajne tvorivo ovplyvnil ďalší vývoj vedy o výchove aj v mimoškolskej oblasti.

Napriek mnohým pokrovkovým názorom na výchovu sa však škola a mimoškolská výchova húževnaté pridržiavala mravných vzorov, tradície a konvenície a neochotne prijímalia reformačné požiadavky. Mimoškolská výchova slúžila záujmom štátu a cirkvi. Často sa spája so sociálou starostlivosťou o mládež, alebo sa obmedzuje na dozor nad chovaním mládeže mimo školu.

Mimoškolská výchova bola organizovaná v rámci náboženských slávností a cirkevných evičení, alebo sa starala o praktický výcvik mládeže v pestovaní rôznych polnohospodárskych plodín. Z hospodárskych dôvodov boli zakladané školské záhrady, okolo ktorých sa zoskupovala mimoškolská činnosť.

Vznikom a rozvojom strojovej výroby, najmä objavením elektriny koncom 19. storočia, sa rýchlo mení nielen postavenie, ale aj nároky na kvalifikáciu továrenských robotníkov. Kapitalizmus voľnej konkurencie prechádza postupne do svojho posledného štadia — imperializmu. Charakteristickým znakom je veľká koncentrácia výrobných súčiastiek, objavujú sa nové technologickej postupy vo výrobe, vznikajú mamutie podniky, koncerny a monopoly. Súčasne s tým vznikajú najmä v USA nové formy a metódy využívania. Toto všetko vyžaduje od vládnúcej buržoázie hľadať rôzne formy a metódy výchovy v škole i mimo nej, zodpovedajúce veľkému rozmachu výroby a podriaďujúce sa základnému ekonomickému zákonu imperializmu, k zabezpečeniu maximálneho zisku.

Tento veľký rozvoj materiálnej výroby a rôzne rafinované metódy monopolistov viedli súčasne i k ďalšiemu zbedačovaniu proletariátu a proletárskej rodiny, čo na druhej strane vyvolávalo ich čoraz väčší a organizovanejší odpor. Vládnúca trieda vedená snahou o zabezpečenie reprodukcie pracovnej sily, resp. jej zvýšenú ponuku organizovala svojsky aj starostlivosť o mládež, rezervoár to pracovnej sily, hlavne lacnej sily.

Starostlivosť o mládež v mimoškolskom čase mala predovšetkým sociálny ráz

a bola budovaná na podklade dobročinnosti jednotlivcov a rôznych spolkov. Tak napríklad koncom 19. storočia rozšírili sa v celej Európe spoločnosti pre stravovanie chudobnej mládeže. Podľa školského a vyučovacieho poriadku pre školy obecné a meštianske z 29. septembra 1905 mali učitelia školské úrady podporovať zakladanie ústavov pre ochranu a zamestnanie detí mimo školy. V tomto vznikajú rôzne útulky pre chudobné deti, ihriská, stravovacie strediská a prázdninové osady pre deti a mládež.

Okrem týchto zariadení zakladali sa rôzne dobročinné spolky, ktoré sa popri charitatívnych úlohách zaoberali tiež výchovou chudobných detí. Výchova v týchto spolkoch sa sústredovala najmä na propagovanie buržoázneho humanizmu a pestovanie národného šovinizmu. Tieto spolky uskutočňovali svoju činnosť hlavne vo väčších mestách.

Najvýraznejšie sa buržoázia podieľala na mimoškolskej výchove prostredníctvom telovýchovných jednôt Sokol a Orol, ako aj prostredníctvom skautských organizácií. Skautské organizácie boli budované na výchovnom účinku prirodzeného a romantického života v prírode. Všetky tieto organizácie využívala vládnúca buržoázia, raz skryto, inokedy otvorennejšie pre svoje politické ciele.

Rozvoj mimoškolskej výchovy, ako sme už uviedli, nastal hlavne začiatkom nášho storočia. Súviselo to s prechodom kapitalistického spoločenského poriadku do štátia imperializmu a tým aj so vznikom revolučného robotníckeho hnutia na vedeckom základe a rozvojom politického života vôbec. Jednotlivé politické strany si uviedcmovali, že ich budúcnosť je v mladej generácii.¹ A tak v rámci svojich cieľov a predstáv zakladali rôzne organizácie a tak na mládež pôsobili.

Je prirodzené a marxisticko-leninskou teóriou vývinu spoločnosti potvrdené, že každá spoločenská trieda, vrstva a jej politická strana existuje a pracuje preto, aby zvýšila jej koncepciu rozvoja spoločnosti. A v záujme zachovania kontinuity sa stará i o svoj dorast. Čím je politická strana, či hnutie prezieravejšie, tým väčšiu pozornosť i prostriedky na tento cieľ venuje.

Politických strán bolo v buržoáznej Československej republike okolo tridsať. Organizácií pre deti a mládež bolo rovnako neúrekom. Vo väčšine prípadov tvorili organickú súčasť politických strán, ktoré ich zaťahovali i do politických bojov. Boli to najmä tieto organizácie: Československá obec sokolská, Orol, Spolok mládeže prírody a práce, Zväz junákov-skautov, Liga lesnej múdrosti, Združenie zálesákov, Skautov voľnosti, Obec československých skautov Baden-Powellových a ďalšie. Okrem toho boli detské a mládežnícke organizácie pri jednotlivých náboženských obciach. Toto množstvo detských a mládežníckych organizácií možno v podstate rozdeliť do troch skupín, podľa cieľov tých politických strán a skupín, ktoré stáli za nimi.

Do prvej skupiny možno zaradiť organizácie, ktoré si vytvorili a podporovali vládnúce kruhy. Sem patria aj skautské organizácie.

Druhú skupinu detských a mládežníckych organizácií vytvárala a podporovala robotnícka trieda a komunistická strana.

Tretiu skupinu týchto organizácií vytvárali a podporovali cirkvi a náboženské spolky.

Všetky tieto organizácie mali členstvo výberové. Metódy a formy činnosti boli v zásade rovnaké. Ich organizátori vychádzali zo záujmu detí a mládeže, ale cieľ a sa možejme obsah činnosti vychádzal z politických cieľov tej-ktorej politickej strany či hnutia. Organizácie založené cirkvami a náboženskými obcami zvýrazňovali vo výchove svoje náboženské presvedčenie.

Na jpočetnejšie boli organizácie skautské. Náležite mali tiež rozpracované po prvej cieľ výchovy, potom metódy a formy práce. Po vzniku prvej Československej republiky v roku 1918 sa skautské organizácie hlásili ako „prví pomocníci štátu.“ Skauti mali dve hlavné organizácie: Zväz junákov skautov a skautiek Československej republiky a Federácia čs. skautov, obe boli založené v roku 1919.

Zo štúdia dostupných materiálov z tohto i neskôršieho času vidno, že základom skautského hnutia bol návrat k prírode. Autori týchto materiálov ako J. Šimánek a F. Kňourek to výrazne zdôrazňujú. Na tomto princípe — návratu k prírode — sa zjednotili všetky skupiny skautingu. Zdôvodnenie vzniku a významu skautingu dávali do priamej súvislosti so zdramým telesným i duševným vývojom detí, mládeže a celého národa.

Od volávajú sa i na J. A. Komenského, ktorý žiadal, aby prameňom vzdelania nebola žiadna iná kniha, ale veľká kniha prírody, kde sa možno učiť „od nebies i zeme, dušov i bukov.“ Tento základný a všetkým skautským organizáciám spoľočný princíp je správny a nemožno poprieť jeho význam v mimoškolskej výchove ani dnes. Úsilie cdvieť deti do prírody, energické vystupovanie proti pretažovaniu detí školskými povinnosťami, signalizovali nezdravú prax a nútli k zamysleniu aj školskú správu.

Okrem tohto nesporné pozitívneho významu má však jednostranné zdôrazňovanie návratu k prírode i svoju negatívnu stránku. Každý človek a najmä v tak vysoko organizovanej spoločnosti aká je dnes, nemôže negovať spoločenský pohyb a dianie. Nemôže z tohto pohybu ujsť, kdesi do prírody, i keď to vyzerá veľmi lákavo. Jednoducho to nejde. A tak negatívum toho princípu je v tom, že vedie deti a mládež k ignorovaniu sociálnym a triednym zápasom v spoločnosti. Nepochybujeme, že to vedeli aj ideológovia skautingu a na tom práve budovali. Bol to úmysel. Nezafahovať široké masy a najmä mládež do politiky, tú nech robia k tomu „povolení.“ A pritom to bola vlastne politika slúžiaca práve tým „povoleným.“ Možno a aj treba pripustiť, že mnohí z organizátorov skautingu tak ako robili i mysleli. Pravda, iná vec je objektívny dosah tohto princípu, a nie subjektívne želania, hoci i úprimne myšlené. V triedne rozdelenej spoločnosti nemožno byť neutrálnym, a to ani detom a mládeži. Taká je logika veci.

A tak možno urobiť záver, že ideológovia skautingu vedome využívali prirodzený vzťah mladých ľudí k prírode k tomu, aby ich odviedli od pálčivých spoločenských otázok, aby im zastreli triednu podstatu buržoázneho spoločenského poriadku a vychovávali ich k absolútnej dôvere k vládnúcej triede a jej spoločenskému zriadeniu.

Skauting bol v podstate svetovým názorom a jeho zakladateľom bol Američan Ernest Thiemson Seton. Seton prišiel na skautskú myšlienku štúdiom starej indiánskej kultúry. Hlásal myšlienku všeľudskosti a jej organizačnou platformou mal

býť skauting. Do Anglicka prenesol tieto myšlienky generál Baden Powell s tým, že myšlienku všeludskosti transponoval na ideu výchovy dobrého vlastenca, obhajcu vlasti, prirodzene tej, čo vtedy existovala. Ideovou základňou skautského hnutia bol teda triedny zmier, a to objektívne otupovalo revolučné hnutie proti buržoázii.

V Československu boli tiež tieto dva hlavné smery skautingu. Prvý u nás vznikol „Svaz junáku-skautu“, vedený prof. A. B. Svojsíkom. Svoju organizáciu budoval na zásadách i organizačných formách podľa vzoru Baden Powella. Vytvorené bolo i niekoľko iných skupín podľa vzoru Setonovho systému výchovy.

Skautské organizácie boli prísné výberové a v čase prvej ČSR značne ovplyvňovali mimoškolskú výchovu detí, mládeže a nakoniec i dospelých. Dokazuje to aj počet.

V roku 1938 mal Svaz junáku-skautu ČSR	47 237 členov
Československá obec junáku volnosti	9 872 členov
Federácia československých skautov	52 846 členov

(Vid knihu R. Sedlářa *Výchova mimo vyučování, její tradice a principy*, Praha, SPN, 1968, str. 25.)

Pri štúdiu starších skautských príručiek a skautskej literatúry vôbec sa v prevažnej miere stretávame s hlásaním názoru nestrannosti, či nadstraneckosti a snahou dokázať, že sociálne protirečenia kapitalistickej spoločnosti treba riešiť výchovou a humanitnou činnosťou. Pravdaže v triednej spoločnosti, sú to názory v najlepšom prípade najvné a objektívne neuskutočniteľné. Snahy o akési svetové bratstvo, o zmenu spoločenského poriadku výchovou návratom k prírode a revolučiou ducha boli pre vládnúcu triedu viac ako priateľné a preto nielenže proti skautingu nič nemala, ale ho priamo, či nepriamo podporovala.

Marxisticko-leninská teória poznania o vývine ľudskej spoločnosti, preverená praxou už na tretine zemegule, dokazuje, že zmeny spoločenských poriadkov nemôžu a nie sú iba vecou výchovy. Je to nelútostný triedny boj, do ktorého treba získať široké masy vykorisťovaných, a nie ich čičíkať. Tento obetí plný boj nie je cieľom a tobôž nie samoúčelom. Je však nevyhnutný, aby už nikdy viac žiadneho boja a jeho obetí nebolo treba.

Pokrovkové organizácie

Zostrovanie triednych protirečení medzi buržoáziou a proletariátom v oblasti sociálnej mali svoj odraz aj v oblasti pedagogiky a jej disciplíny mimoškolskej výchovy. Aj proletariátu šlo o zachovanie kontinuity svojho hnutia, a aby paralyzoval vplyv buržoáznej školy a mimoškolskej výchovy, zakladal svoje vlastné detské a mládežnícke organizácie.

Prvý takéto organizácie detí a mládeže vznikali v čase formovania sa lavičé Sociálnej demokracie, t. j. v čase zápasov o ustanovenie marxisticko-leninskej strany podľa podmienok III. internacionály. Ešte predtým však prým stupňom vo vývoji detského a mládežníckeho pokrokového hnutia bola I. medzinárodná konferencia mládežníckych socialistických organizácií v Stuttgarte 24.—26. augusta 1907. Na tejto konferencii bola založená Socialistická internacionálna mládež (SIM).

V roku 1919, 20.—26. novembra zišli sa mladí komunisti z rozličných krajín v Berlíne a založili Komunistickú Internacionálu mládeže (KIM). Náplňou jej práce bolo organizovať hospodárske a politické boje mládeže na celom svete a organizovať výchovu proletárských detí.

Tieto prvé krôčky v zakladaní pokrokových organizácií detí a mládeže boli u nás vystupňované už spomínanom čase formovania sa skutočnej marxisticko-leninskej strany proletariátu, Komunistickej strany Československa. Pri sekciách sociálno-demokratickej mládeže vznikli v roku 1920 „Skauti práce.“ V roku 1921 vznikla „Federácia robotníckej telovýchovy“ a pri nej i oddiely „Spartakovi skauti práce.“ V roku 1921 sa konal II. zjazd Komunistickej Internacionály mládeže. Dokumenty zo zjazdu boli smernicou pre budovanie detských skupín, vedených komunistami. Do tohto obdobia spadá i „Medzinárodné zhromaždenie vedúcich detských komunistických organizácií“ v dňoch 16.—19. októbra 1922, ktoré sa konalo v Berlíne.

Založením Komunistickej strany Československa vznikla i pre rozvoj pokrokového detského a mládežníckeho hnutia priažnivá situácia. Vedúci činitelia strany, ako J. Haken, inak učiteľ, usilovali o zjednotenie detského a mládežníckeho hnutia. A tak v roku 1921 vznikol Komunistický zväz mládeže (Komsomol) podľa vzoru Sovietskeho zväzu. Táto organizácia zaujíma významné miesto v úsilí komunistov o vybudovanie jednotnej detskej a mládežníckej organizácie.

V roku 1922 Výkonný výbor KSČ rozhadol, aby aj u nás po vzore Sovietskej organizácií bola vybudováva samostatná, detská komunistická organizácia „Mladí priekopníci“ a jej vedením bol poverený Komunistický zväz mládeže.

Zákony mladých priekopníkov obsahovali tieto úlohy:

1. Mladý priekopník plní rýchle a presne zverené úlohy.
2. Mladý priekopník je obetavý vždy, keď ide o záujmy robotníckej triedy, ktoré sú mu vyššie ako vlastné záujmy. Nikdy neopustí svojich súdruhov, i keby boli v najväčšom nebezpečenstve.
3. V boji je Mladý priekopník obratný ako lasica, pred nepriateľom je prefíkaný ako líška, nikdy zbytočne nehovorí, zato vždy rýchle koná.
4. Mladý priekopník vie družne pracovať za všetkých podmienok, vie si dať rady za všetkých okolností.
5. Mladý priekopník dbá o svoje zdravie i o zdravie všetkých robotníckych detí. Cvičí, pohybuje sa na zdravom vzduchu, starostlivo sa umýva, zavčasu vstáva, nefajčí a nepije alkoholické nápoje.

Heslo Mladých priekopníkov znelo:

„K boju za robotníčku vec budť pripravený!“

Odpoveď: „Vždy pripravený.“

Toto heslo vychádzalo zo sľubu, ktorý znel:

„Ja, mladý priekopník, sľubujem pred svojimi súdruhmi, že budem neochvejne stáť s robotníckou triedou v jej boji za oslobodenie pracujúceho ľudu, čestne a neústupne budem plniť odkaz nášho veľkého vodeca a učiteľa Lenina, vždy sa budem riadiť zákonmi Mladých priekopníkov.“

Slávostný sľub zavázoval deti, že budú plniť zákony Mladých priekopníkov a budú mať na pamäti, že:

1. Mladý priekopník je mladší brat a pomocník proletárskych bojovníkov, s nimi bojuje za oslobodenie robotníckej spod jarma vykorisťovateľov.

2. Mladý priekopník je defom príkladom. Je súdruhom všetkých mladých priekopníkov a proletárskych detí celého sveta.

3. Mladý priekopník si rozširuje vedomosti a zručnosti, aby nimi mohol prispieť robotníckej triede v jej boji.

4. Mladý priekopník je súdruhom všetkých vykorisťovaných a utláčaných.

5. Statočnosť, odvaha, disciplína, vytrvalosť sú vlastnosťami každého Mladého priekopníka.

Okrem Mladých priekopníkov patrili v tom čase medzi pokrokové organizácie i „Spartakoví skauti práce“, ku ktorej sa v roku 1924 pripojili „Skauti práce“. V roku 1926 vyšiel „Organizačný rádee Spartakových skautu práce.“ Podľa neho nováčik pred vstupom do organizácie musel vedieť: heslo Spartakových skautov práce, sľub a zákon organizácie, niektoré robotnícke revolučné piesne, upraviť ohnisko a poznáť povinné signálne organizácie.

Spartakový skaut práce bol povinný zúčastniť sa pred skúškou niekoľkých akcií oddielu, táborového života a zložiť nováčkovskú skúšku. Na skúške mal vedieť:

1. Obsah „Nováčkovskej skúšky“.

2. Úlohy Spartakových skautov práce v proletárskom hnutí.

3. Internacionálu, Piešeň práce a iné robotnícke piesne.

4. Čo je triedny boj a triedne uvedomenie.

5. Skautskú prax: stavanie stanov, ohniska a povinné signály.

6. Prvú pomoc pri krvácaní, zranení, úpale, nevoľnosti, uštipnutí hadom, popálení atď.

7. Základné cvičenie poradové, prostné a ťažkoatletické.

8. Najmenej šesť skautských alebo telocvičných hier.

9. Poznať okolie svojho bydliska, základné zemepisné znalosti, škodlivosť jedovatých húb a rastlín.

Po úspešnom vykonaní praktických a teoretických skúšok mohol sa skaut prihlásiť na skúšku vodcovskú. Vodca mal vedieť:

1. Obsah skautskej skúšky.

2. Organizačné zloženie Spartakových skautov práce a Federácie proletárskej telovýchovy.

3. Zmysel základných uznesení o smerniciach FPT.

4. Úlohy revolučného robotníckeho hnutia.
 5. Podstatu meštiackeho skautingu a proletárskeho skautingu.
 6. Základné zásady výchovy proletárskej mládeže v boji proti vplyvu buržoáznej školy.
 7. Prvú pomoc pri úrazoch a chorobách, zdravotné opatrenia pri cestovaní a táboreni, predchádzanie chorobám.
 8. Význam telovýchovy pre robotníčku triedu.
 9. Skautskú prax: zabezpečenie tábora, schopnosť orientovať sa vo dne i v noci, čítanie z mapy, cestovný poriadok, zľavy na železnici, používanie všetkej skautskej výzbroje.
 10. Viesť oddiel, administratívnu, schôdze, nácvik hier, zostavenie ranného evičenia, agitáciu a propagáciu.
- „Pri týchto skúškach sa kládol veľký dôraz na politické vedomosti a ideologickú vyspelosť.“

V období zvýšenej perzekúcie robotníckeho hnutia a nezamestnanosti v roku 1931, starostlivosť o proletárske deti zabezpečoval „Zväz pre starostlivosť o proletárske deti,“ ktorého čestným predsedom bol Zdenek Nejedlý. Bola to organizácia štátom povolená a stala sa základňou pre prácu Mladých priekopníkov a Spartakových skautov práce. Zväz organizoval letné tábory detí, v ktorých sa okrem sociálnej starostlivosti organizovala i mnohostranná záujmová činnosť.

Organizácie, ktoré v časoch kapitalistickej republiky zabezpečovali v našej krajinе mimoškolskú výchovu, bolo pravdaže oveľa viac. Uviedli sme len tie rozdrujúce. I na tomto úseku panovala veľká organizačná roztriešenosť. Nie však náhodou, ale zámerne. Vládnúca trieda, buržoázia roztriešenosť potrebovala a vedome ju organizovala, na nej budovala svoje panstvo nad spoločnosťou vôbec, nielen v tejto oblasti. Pritom túto taktiku šikovne maskovala „demokratičnosťou“ svojej vlády, tým, že je vlastne široký liberalizmus v zakladaní spolkov, že neexistujú takmer žiadne obmedzenia a pod. Pritom však šlo o taktiku známu už zo starého Ríma „divide et impera.“

V praxi to znamenalo neustále vzájomné zlučovanie, štiepenie, zmeny v názve, pretváranie, zanikanie jednych a vznik druhých organizácií.

Túto prax, namierenú vlastne proti robotníckym organizáciám, komunistická strana nielen odhalovala, ale aj šikovne využívala. V organizáciách detí a mládeže, ktoré strana viedla priamo, sa grupovali väčšinou deti komunistov. No komunistická strana, uskutočňujúc leninskú zásadu čo najužšieho spojenia s masami podporovala a nepriamo ovplyvňovala aj organizácie, v ktorých sa grupovali deti a mládež nekomunistov, pritom však pokrokových rodičov, resp. sympatizujúcich s hlavnými zásadami jej politického a ekonomickeho programu. Uskutočňovala tak v praxi známu leninskú metódu využívania všetkých legálnych organizácií a spolkov pre boj proti kapitalistickému spoločenskému poriadku a pre prípravu širokých mas pracujúcich k socialistickej revolúcii. Bola to múdra a prezieravá politika, ktorej ovocie dozrelo v národnoslobodzovacom boji proti fašizmu a vystúpilo víťazným Februárom 1948.

Na prvý pohľad sa zdá, že rozmanitosť ideológie, mravných náboženských a ná-

rodnostných cieľov početných organizácií detí a mládeže bolo skutočne akýmsi prejavom demokratičnosti a liberalizmu vládnúcej buržoázie. Možno však bez akéhokoľvek hlbokého prieskumu a štúdia cieľov týchto organizácií konštatovať, že vo svojej podstate, šlo buď o organizácie buržoázne, meštiacke, alebo proletárske. Prvé slúžili záujmom buržoázie a jej politickým stranám, druhé zase proletariátu a jeho predvoju komunistickej strane. Toto konštatovanie nevyplýva zo snahy zjednodušovať spoločenské vzťahy, ktoré boli naozaj zložité. Ide iba o odstránenie umelého zahmlievania triednej podstaty kapitalistického spoločenského poriadku aj v tejto oblasti.

Túto skutočnosť potvrdzuje nielen naša história, ale aj súčasný stav mimoškolskej výchovy v kapitalistických krajinách. Tam i dnes vznikajú rôzne organizácie pri politických stranach, početné spolky, kluby mládeže, a to športové, cirkevné, mládež získavajú rôzne náboženské sekty, ako je Armáda spásy, potom rôzne Ligy, ako je Liga poľnohospodárskej mládeže, Mladí farmári a pod.

Zostrujúce sa protirečenia medzi buržoáziou a proletariátom zostrujú aj vzfahy v oblasti výchovy mládeže. Ibaže sa dnes deje v iných podmienkach, inými metódami, ale podstata je tá istá. Robotnícka trieda v kapitalistických krajinách vytvára si vlastné organizácie detí a mládeže, aby eliminovala a zoslabovala vplyv buržoáznej výchovy na svoju mládež. Preto vznikla napríklad Liga mladých komunistov v Anglicku, pokrovkový zväz „Odvážni“ vo Francúzsku, Liga mladých orlov a organizácia Rote Falken v Nemeckej spolkovej republike, Mladá garda v Rakúsku a iné. Neexistujú rovnaké podmienky pre rozvíjanie schopností a záujmov detí a mládeže v školách ani mimo školy. Je to odraz triednych protirečení súčasného kapitalizmu.

Oficiálne školské inštitúcie organizujú mimoškolskú výchovu z hľadiska a potrieb politicko-ekonomických cieľov tej-ktorej kapitalistickej krajiny. Prejavuje sa to najmä v tom, že mimoškolská výchova nie je jednotná pre všetky deti a mládež a rozlišuje sa podľa sociálneho postavenia rodičov. Je odtrhnutá od systému školskej výchovy a obmedzuje sa hlavne na dozor s častým využívaním náboženstva vo výchove. Vystupuje nie ako výchovné, ale ako sociálne zariadenie.

Mimoškolská výchova v kapitalistických krajinách i dnes sa navonok tvári ako činnosť charitatívna, ako ľudomilná činnosť majetných. Nezriedka však prinášajú okrem politického profilu i dobré zisky ich organizátorom, alebo tým čo sa tvária ako mecenáši, kapitalistický štát nevynímajúc.

Mimoškolská výchova v socialistickej spoločnosti

Socialistické spoločenské zriadenie jediné vytvára skutočne priaznivé podmienky pre rozvoj mimoškolskej výchovy detí a mládeže. S upevňovaním socialistických spoločenských vzťahov sa postupne vytvárajú a rozvíjajú nové formy a metódy výchovnej práce mimo školu. Pravdaže, takisto nie z akýchsi altruistických hľadísk. Socialistická spoločnosť, ktorej cieľom je — ako sme už uviedli — výchova všeestranne vzdelaného, pre budovanie socializmu pripraveného človeka musí objektívne zabezpečovať naozaj všeestranný rozvoj osobnosti každého jej člena. Robí

tak s ohľadom na individuálne schopnosti a záujmy mladých ľudí v súlade s potrebami spoločnosti. Preto sa všeobecný rozvoj mimoškolskej výchovy teší podpore komunistickej strany a štátnej správy.

Mimoškolská výchova v prvej krajine socializmu v ZSSR

Tak ako v iných oblastiach aj v organizovaní a rozvíjaní mimoškolskej výchovy slúži všetkým krajinám budujúcim socializmus ako vzor Sovietsky zväz. Komunistická strana a sovietska vláda hned v prvých rokoch svojej existencie upozorňovala pri budovaní školstva i na nutnosť rozvíjať mimoškolskú činnosť. Od prvej počiatku považovali v Sovietskom zväze túto činnosť za dôležitú a nevyhnutnú. Nájdeme o tom doklady v dokumentoch o sovietskom školstve už v prvých rokoch po Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii.

No nielen doklady v dokumentoch, ale i v praxi. Od začiatku zakladali na území Zväzu detské domovy a detské kluby. Sovietsky štát si takto zabezpečoval potrebný vplyv na deti a mládež a umocňoval, prípadne na samom začiatku i suploval nimi rodinnú starostlivosť a výchovu.

Veľmi záslužnú prácu v tejto oblasti vykonal A. S. Makarenko. Vo výchovných zariadeniach budovaných vládou sa okrem praktickej výchovnej činnosti zaoberal aj zovšeobecnením skúseností svojich a svojich spolupracovníkov. Prvý na marxistickom základe vypracoval systém mimoškolskej výchovy. Čažisko kládol na pracovnú výchovu, kolektívnu výchovu a výchovu v rodine.

Po roku 1922 sa začínajú organizovať pionierske skupiny pri závodoch a celá mimoškolská činnosť dostáva organizovanejší charakter. Komsomolské a pionierske organizácie sa najviac podieľali na mimoškolskej činnosti mládeže.¹

V roku 1923 začínajú rozvíjať svoju činnosť prvé Domky pionierov. No najväčší rozvoj mimoškolských zariadení nastal od roku 1933. S rastom mimoškolských zariadení začína sa rozvíjať i záujmová a verejnoprospešná práca detí a mládeže. Zúčastňovali sa jej vskutku milióny mladých ľudí. Všeobecne sa podporoval rozvoj umenieckej tvorivosti mládeže. Organizovali sa za výdatnej podpory štátu okresné, mestské a oblastné výstavy detských prác, prehliadky súborov umenieckej tvorivosti v spevے, tanci, v hudbe. Podporovala sa práca na pokusných poliach a záhradách.

Druhá svetová vojna na čas zastavila — správnejšie povedané — zmenila obsah mimoškolskej výchovy.

No hneď po víťaznej Veľkej vlasteneckej vojne sa táto činnosť naplno rozvinula. Štúdium dokumentov z tohto obdobia poskytuje veľa dôkazov, ako sa komunistická strana a sovietska vláda vážne mimoškolskou výchovou zaobrali, aký význam tejto činnosti pripisovali. Vedľa orgánov sovietskej krajiny starostlivo posudzovali nielen veľký rozmach tejto činnosti, ale rovnako starostlivo a nekompromisne kritizovali jej nedostatky. Uznesenie Ústredného výboru KSSZ z roku 1948 žiada odstránenie prefažovania žiakov verejnou a inou mimoškolskou prácou a zdôrazňuje, že mimo-

¹ Táto činnosť sa teoreticky i prakticky s veľkým entuziazmom zúčastňovala N. K. Krupská. Jej články a úvahy sú veľmi cenné a užitočné aj pre nás.

školská činnosť nemôže byť v rozpore s výchovno-vzdelávacími úlohami, ba naopak, musí im byť podriadená. Iba tak môže prispievať ku komunistickej výchove.

Uznesenie XII. zjazdu Komsomolu, vychádzajúc zo stanovísk strany kritizovalo nedostatky v práci niekoľkých organizácií na školách, v ktorých mechanicky prenášali metódy školskej práce do mimoškolskej práce pionierskej organizácie. Kritizovaná bola najmä prax doučovania a opakovania učebnej látky na schôdzkach pionierskej organizácie a čo sa vykazovalo ako mimoškolská činnosť. Obyčajne sa to uskutočňovalo priamo v školských priestoroch, čo v deťoch a mládeži vyvolávalo asociácie povinnosti, nerešpektovania vekových zvláštností detí, ich záujmom o hru a romantiku.

V roku 1952 bola v Sovietskom zväze celoštátna konferencia o mimoškolskej výchove. Zhrnula skúsenosti z práce mimoškolských zariadení vo všetkých zložkách politicko-výchovnej práce. Určila konkrétné úlohy rozvoja práce s knihou, technickej tvorivosti, prírodovednej, športovej, telovýchovnej, vlastivednej, turistickej a exkurznej činnosti, umeleckej výchovy a hier. Zdôraznená bola neoddeliteľnosť mimoškolskej výchovy na všetkých typoch sovietskej školy od výchovy v škole, pravda inými metódami, ako sa to deje v škole.

Od roku 1956 zriadili v Sovietskom zväze internátne školy s celodennou starostlivosťou. V nich sa mimoškolská výchova organizuje, rešpektujúc mnohostranné záujmy detí a mládeže.

Po dvojročných skúsenostach s týmito školami bol vydaný zákon „O úzkom spojení školy so životom a ďalšom rozvoji vzdelávania v ZSSR“. Zakotvuje ďalšie rozšírenie siedte škôl s celodennou starostlivosťou ako vyšší typ výchovno-vyučovacieho zariadenia. Výsledky experimentálnej práce na školách tohto typu ukazujú, že ide o progresívny typ socialistickej školy. Dokazuje to hlavne tým, že dáva všetkým žiakom rovnaké, t. j. optimálne výchovné a vzdelávacie podmienky.

Mimoškolská činnosť v Sovietskom zväze sa uskutočňuje v rôznych mimoškolských zariadeniach. Je ich neobyčajne veľa.

Najrozšírenejšie sú tieto zariadenia:

1. Pionierske domy a paláce.
2. Stanice mladých technikov.
3. Stanice mladých príroovedcov.
4. Stanice turistiky a poznávania vlasti.
5. Detské štadióny.
6. Detské parky.
7. Detské železnice.
8. Divadlá mladého diváka.
9. Detské knižnice.

Všetky tieto zariadenia majú dvojjedinú úlohu: organizovať masové formy využívania voľného času detí a mládeže a tak uspokojovať ich individuálne záujmy, vypĺývajúce z individuálnych schopností a záľuby.

Okrem týchto zariadení mimoškolskej výchovy organizujú mimoškolskú výchovu

jednotné masové organizácie pre deti a mládež: Pionierska organizácia V. I. Lenina a Komsomolská organizácia.

Tieto organizácie úzko spolupracujú so školou a najmä s mimoškolskými zariadeniami a spoločenskými organizáciami dospelých. Majú svoj vlastný, povahe ich organizácií a záujmom mladých ľudí zodpovedajúci výchovný systém, orientovaný na mnohostrannú výchovnú i zábavnú činnosť detí a mládeže. Pravdaže, ich obsahu práce nemôže chýbať, a ani nechýba výchova k proletárskemu internacionalizmu najmä vzhľadom na úlohy krajiny Sovietov v riešení základného protirečenia súčasnej epochy, t. j. zápasu socializmu a kapitalizmu.

Vo všetkých krajinách socialistického spoločenstva rozvíjajú mimoškolskú výchovu podľa vzoru Sovietskeho zväzu. Mimoškolská činnosť sa chápe ako integrálna súčasť výchovného systému školy a osvetových zariadení. Organizačná štruktúra inštitúcií mimoškolskej výchovy v jednotlivých socialistických krajinách vychádza z okrem spoločného cieľa aj z vlastných tradícií a skúseností tej-ktorej krajiny. A samozrejme, že všetky zariadenia mimoškolskej výchovy sú rovnako ako v Sovietskom zväze podporované a udržiavané zo štátnych prostriedkov. Veľkú pozornosť im venujú komunistické a robotnícke strany, ako vedúce sily týchto krajín.

Vo všetkých socialistických krajinách zaujímajú významné miesto v mimoškolskej výchove pionierske a mládežnícke organizácie ako jednotné organizácie detí a mládeže.

Vo všetkých socialistických krajinách je mimoškolská výchova budovaná v podstate na týchto princípoch:

1. Je riadená štátnymi orgánmi a tvorí nedeliteľnú súčasť výchovy mládeže a detí.
2. Slúži všetkým deťom, bez ohľadu na sociálne postavenie rodičov.
3. Je organickou zložkou výchovno-vzdelávacieho systému.
4. Je chápaná predovšetkým ako výchovné a nie sociálne opatrenie, na ktorom sa aktívne podielajú detské a mládežnícke organizácie.
5. Systematicky sa stará o všeobecný rozvoj individuálnych schopností a záujmov detí a mládeže v súlade so spoločenskými potrebami a zákonitosťami ich telesného a duševného vývoja.
6. Neobmedzuje svoju činnosť len na záujmové krúžky, ale všetky výchovné príležitosti socialistického spoločenského života.
7. Praktická činnosť je spojená s teoretickým poznaním a poznávaním, ktoré smeruje k hlbokému pochopeniu zákonitostí vývoja prírody a spoločnosti.
8. Je jedným z dôležitých výchovných opatrení, ktoré umožňuje rýchlejšie dosiahnuť cieľ komunistickej výchovy mládeže.

Mimoškolská výchova u nás po roku 1945

Ruka v ruke sa z rozvojom školy v oslobođenej Československej republike rozví-

jala aj mimoškolská výchova. Mimotriedna činnosť žiakov sa sústredovala predovšetkým na doučovanie, ktoré organizovali žiacke samosprávy.

Mimoškolské zariadenia zostali rovnaké ako za prvej Československej republiky. Vystupovali ako sociálne zariadenia a vydržiavali ich rôzne spolky, dobrovoľné organizácie, aj cirkevné a pod. Verejných ústavov bolo málo a väčšinou sa obmedzovali len na riešenie osobitných prípadov. Išlo najmä o siroty a o mládež, vyžadujúcu osobitnú starostlivosť, ako slabozrakých, nevidomých, hluchonemých a inak telesne postihnutých. Mŕavne narušená mládež sa vychovávala a prevychovávala vo zvláštnych zariadeniach — polepšovniach. Dostávali sa do nich mladí ľudia na základe rozhodnutia súdu. Takto tomu bolo až do roku 1947.

Významnú zmenu v tejto oblasti znamenalo prijatie zákona o organizácii starostlivosti o mládež z 19. marca 1947. Podľa tohto zákona bola rozhodujúca časť súkromných ústavov a zariadení poštátnená. Pri Úrade Predsedníctva vlády bola zriadená stála koordinačná komisia pre starostlivosť o mládež. Pri ministerstve sociálnej starostlivosti bol zriadený zbor pre starostlivosť o mládež, v ktorom boli zastúpení lekári, dobrovoľní sociálni pracovníci, pedagógovia a iní odborníci v oblasti výchovy a starostlivosti o deti a mládež.

Postupne, ako sa menila najmä politická situácia u nás, menil sa i názor na ciele a úlohy mimoškolskej výchovy. Školský zákon z apríla 1948 stanovil, že detské domovy a družiny mládeže sú výchovné a sociálne zariadenia, ale výraznejšie sa uplatňovala stránka sociálna.

Určité zintenzívnenie výchovnej práce v mimoškolských zariadeniach nastalo, keď prešli tieto zariadenia do správy ministerstva školstva. Došlo k rozvoju záujmových krúžkov, pravda, tieto vznikali náhodile a bez vzťahu k výchovnému systému školy. Starostlivosť o správne využívanie voľného času prešla na žiacku samosprávu. Táto mala v spolupráci s učiteľským zborom a Združením rodičov a priateľov školy plniť verejnoprospešné, kultúrne a telovýchovné úlohy.

Zákon o základnej úprave jednotného školstva z apríla 1948 po prvý raz určil postavenie družín mládeže v československej výchovnej sústave ako výchovných zariadení pre žiakov základných škôl. Vo výnose Ministerstva školstva z roku 1950 boli družinám mládeže určené tieto úlohy:

1. Družiny podporujú školu v jej pôsobení najmä tým, že umožňujú žiakom riadne a nerušene sa pripravovať na školské vyučovanie. Osobitnú pozornosť majú venovať neprospevajúcim žiakom.
2. Poskytujú žiakom príležitosť, aby sa vo svojom voľnom čase po vyučovaní zotavovali hrou, športom, četbou, alebo aby sa zaoberali technickými a inými činnosťami podľa vlastného záujmu, a to najmä v krúžkoch.
3. Poskytujú žiakom priaznivé prostredie a starajú sa o stravovanie.
4. Sústavným vedením žiakov k družnej, radostnej a kolektívnej činnosti majú školské družiny prispieť k výchove uvedomelých občanov Československej republiky.

Okrem školských družín vznikali aj ďalšie inštitúcie, nadvážujúce na školskú výchovu. Žiadalo sa jednotne upraviť organizáciu zariadení mimoškolskej výchovy, vytvoriť predpoklady pre jej hmotné zabezpečenie a tak jej plánovitý rozvoj.

To sa ukazovalo ako primárna úloha, aby tieto inštitúcie mohli úspešne plniť svoje vzdelávacie a najmä výchovné poslanie.

Súčasne po oslobodení našej vlasti začínajú pracovať aj organizácie detí a mládeže, ktorých činnosť prerušila vojna. Okrem toho vznikajú aj nové organizácie. V Čechách Svaz české mládeže a na Slovensku Zväz slovenskej mládeže. Reakčné politické strany zakladali vlastné organizácie mládeže podľa praxe z buržoáznej republiky. Komunistická strana Československa dôsledne presadzovala stanovisko, že mládež treba vychovávať v jednotnej organizácii, ktorá sa má podieľať na výstavbe republiky a nemá slúžiť úzkym stavovským či iným záujmom. Táto problematika a zápas o jednotnú mládežnícku organizáciu bola definitívne vyriešená po porážke reakcie vo Februári 1948.

V tomto historickom zápase o výfazstvo robotníckej triedy a jej strany nestála bokom ani mládež. Dlhoročná práca strany medzi a s mládežou, ako aj principiálny postoj v otázke jednotnej organizácie mládeže po oslobodení priniesli svoje ovocie. Toto výfazstvo robotníckej triedy a jej strany malo prirodzené spätný vplyv na vedomie mládeže a jej organizáciu. Reakčné politické strany počítali s podporou najmä vysokoškolského študentstva skautskej organizácie Junák a Sokola. Ústredný výbor ČSM podporil však postoj a stanovisko komunistickej strany. Mládež a jej organizácia sa stali prostredníctvom Akčných výborov Národného frontu významným činiteľom dovršenia národnodemokratickej revolúcie a jej prechodu do revolúcii socialistickej.

Zmena politických pomerov a súl je samozrejme odrazila a to pozitívne aj v rozvoji mimoškolskej výchovy. Táto bola zverená jednotnej a jedinej organizácii mládeže. Predsedníctvo Ústredného akčného výboru Národného frontu zrušilo odbory mládeže pri reakčných politických stranach. Zväz mládeže bol uznaný za jedinú organizáciu mládeže. Junák bol začlenený do Zväzu. Pristúpilo sa k organizovaniu a zakladaniu skupín mládeže v závodoch a školách.

Vytvorená bola tiež jednotná organizácia telovýchovy, do ktorej organicky vrástol aj Sokol.

K vnútornému upevneniu mládeže výrazne prispelo zlúčenie Svazu české mládeže a Zväzu slovenskej mládeže v apríli 1949. Vznikla tak jednotná organizácia „Československý zväz mládeže.“ Na zlučovacej konferencii bola prijatá zásada organizovať mládež predovšetkým tam, kde pracuje, t. j. v závodoch a školách. A na základe skúseností Sovietskeho zväzu i na základe skúseností z pokusných oddielov u nás pristúpilo sa k vytvoreniu Pionierskej organizácie.

Pionierska organizácia ako každý živý organizmus bola nielen plodom rozpoloženia politických súl u nás a ich vzájomného boja, ale aj jej formovanie sa v takú organizáciu, aká je dnes, bol proces zložitý. Nemožno ani jednoznačne povedať, že sme sa dobre učili zo sovietskych skúseností. A práve preto i naša Pionierska organizácia prešla menšími aj väčšími otrasmami, podľa toho ako sa v našej krajine vyvíjala politická situácia. Ako súčasť spoločenského organizmu, ako časť jeho mechanizmu absolvovala všetky detské choroby.

Naše skúsenosti aj v tejto oblasti znova potvrdzujú, že všetky udalosti v živote dieťaťa, situácia a pomery v rodine, na ulici (najmä v mestách), ale predovšetkým

v spoločnosti ako celku vplyvajú na formovanie detskej osobnosti. Celkom iste viac než si dospelí myslia. A tak každý spoločenský pohyb, a tých bolo od vzniku Pionierskej organizácie nemálo, tak či onak vplyval i na jej rozvoj, prípadne stagnáciu. Bolo obdobie, keď Pionierska organizácia nebola vo vzťahu ku škole samostatnou organizáciou. Škola Pioniersku organizáciu často suplovala a ešte nesprávnejšie bolo, keď to bolo naopak. Nenachádzali sa vždy správne a pre rozvoj tejto organizácie prospéšné metódy. Bolo obdobie, keď učitelia, iste nie v zlom slova zmysle, Pioniersku organizáciu viedli sami, i obdobie, keď sa o ňu zase veľmi málo starali. Podobne to bolo i s prijímaním detí do tejto organizácie, s jej masovostou a pod.

Tieto a podobné detské nemoce sú myslíme si už za nami. Mohli a aj organizmus tejto organizácie oslabili, ale súčasne aj pomohli dôjsť k správnym metódam a formám práce PO. Cieľom výchovy v Pionierskej organizácii je, aby sa morálne normy stali vnútorné objektívne potrebnými pre deti. Preto majú pracovať v rôznych kolektívoch a v nich počas tejto činnosti samy spozorujú a pochopia ich význam, pocítia ich dôležitosť a objektívnu nevyhnutnosť pre svoju existenciu a sebarealizáciu.

Uplynulý vývoj Pionierskej organizácie, nech bol už akokolvek zložitý, umožnil aj vedúcim orgánom PO nájsť správne normy i organizačné formy a metódy práce tejto našej mladej organizácie.

Komunistická strana Československa schválila na XI. zjazde zásadu priameho vedenia mládežníckych organizácií stranou. Táto zásada, bola najčastejšie predmetom kritiky, posudzovania i odsudzovania najmä v nedávnej minulosti. Skúsenosti však ukázali, že je to zásada správna, a to nielen v záujme rozvoja socialistickej spoločnosti, ale i v záujme rozvoja mládežníckych organizácií. V triedne rozdelenom svete nemá a nemôže objektívne mať žiadna spoločenská organizácia postavenie, ktoré stojí nad vzhľadom týchto dvoch svetov. To však nijako neznamená, že sa metódy a formy všetkých spoločenských organizácií nemajú meniť a že sa majú podobať ako vajce vajec.

Pokiaľ ide o Pioniersku organizáciu, sme dnes v takej situácii, že nemožno nič namieť proti skutočne pestrým a pre deti zaujímavým spôsobom práce v Pionierskej organizácii. Iná vec je, ako sa táto možnosť v každej konkrétnej pionierskej skupine využíva a dodržuje.

V priebehu rokov sa konkretizácia výchovných cieľov pionierskej organizácie menila a prispôsobovala podmienkam. Jednoznačne sa však potvrdila potreba výchovné ciele vždy konkretizovať. Napríklad spájanie výchovných istých úloh s konkrétnym mestom, dedinou, okresom, ktoré, pri správnom uskutočňovaní vytvárali vnútorné spojivo k svojej domovine. „Moje mesto a ja,“ „Made in Czechoslovakia“ hry v ktorých deti poznávali svoje najbližšie okolie a významné priemyselné závody, ich výrobky ako aj ich uplatnenie na svetových trhoch a pod., to všetko nemohlo nevplyváť na vedomie detí, ako aj na hrdosť na svojich starších súdruhov a na našu socialistickú vlast.

Úspech mala aj celoštátne organizovaná branná hra „Signál X 5.“ Hru riadil ústredný štáb a na jeho čele stál terajší náš prezident arm. generál LUDVIK SYBODA. Alebo expedičná hra „Stopy viedú našim storočím“ a ďalšie zaujímavé a pre pionierov príťažlivé formy výchovnej práce mimo školy.

V jubilejnom roku 20. výročia založenia PO bolo mnoho pionierskych akcií spĺňajúcich poslanie a náplň PO. Napríklad žilinskí pionieri pripravili hru „Oj, Ty Váh, môj otec rodny, aké deje videl si...“ v ktorej poznávali svoj okres a jeho historiu.

Banskobystrickí pionieri zase pripravili hru „Milujem Ťa vlasť moja“ s podobným obsahom, martinskí pionieri zase hru „Poznaj historiu Turca — zveladuj jeho krásu.“

K 50. výročiu založenia Komunistickej strany Československa sa úspešne organizovala hra „Za červenou hviezdou,“ ktorá mala nesporne veľký význam pre poznanie mladej generácie, a to nielen dneška ale aj našej nedávnej minulosti.

Vytvorenie Socialistického zväzu mládeže ideovo i organizačne uzatvára etapu konsolidácie a normalizácie mládežníckeho hnutia u nás po rokoch 1968—1969. Tým sa aj vytvárajú podmienky pre ďalší rozvoj mimoškolskej výchovy. Za posledné dva roky sa pomery tak v politike, ako aj v ekonomike u nás konsolidovali do takého stupňa, že treba vážne rozmyšľať o spôsoboch, formách a metódach mimoškolskej výchovy, ktorá bude organicou súčasťou školy pri príprave mladej generácie na zvládnutie úloh, ktoré pre našu spoločnosť nastoluje vedeckotechnická revolúcia výrobných síl socialistickej spoločnosti. Na jednej strane pôjde o to, aby škola i mimoškolské zariadenia a mládežnícke organizácie pripravili mladú generáciu na zvládnutie zložitých, automatizovaných a chemizovaných výrobných procesov. Na druhej strane však pôjde o rozvíjanie etických a estetických vlastností a poznatkov mladej generácie, aby odolala nástrahám, ktoré vedeckotechnická revolúcia výrobných síl žiaľ tiež nesie so sebou.

Jej praktickým dôsledkom, ako možno dnes v najvyspelejších kapitalistických štátach už vidieť, je vytváranie „konzumnej spoločnosti,“ kde platí zákon „žiť a užiť“ a to i na úkor iných, alebo hlavne na úkor iných.

Socialistická spoločenská sústava má vzhľadom na svoje postavenie vo vývine spoločnosti vôbec povinnosť nielen zorganizovať materiálnu výrobu na vysokom stupni, s vysokou spoločenskou produktivitou práce, ale toto všetko má uskutočniť bez úhony rozvoja citového života svojich obyvateľov, ba čo ešte viac má ich citový život ďalej rozvinúť a obohatiť. Ide o to, aby naši ľudia nie preto žili, aby konzumovali, ale aby konzumovali preto, aby žili. Žili plným, všeestranné uspokojujúcim bohatým životom hodným človeka epochy socializmu a komunizmu. I toto je obalahom súčasného triedneho boja, lebo pracujúce masy na celom svete musia, jedny dnes, iné zajtra, ale rozhodne všetci pozajtra voliť medzi socializmom a kapitalizmom. Spoliehať sa na automatický vývoj spoločnosti vpred k socializmu by nebolo správne a ani dôstojné pre nás.

A nech sa tieto súvislosti zdajú pre skúmaný predmet akokoľvek vzdialené, prípadne nadnesené, v konečnom dôsledku sú si veľmi blízke a ich riešenie je akútne.

Recenzenti: prof. dr. Ludovít Bakoš, CSc.
prof. dr. Jozef Mátej, CSc.

ПОУЧЕНИЕ ИЗ ИСТОРИИ ВНЕШКОЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ

Автор студии разбирает развитие внешкольного воспитания с точки зрения поучения для сегодняшнее время.

В вступительной части автор показывает место внешкольного воспитания в соответствии с общественным развитием. Развитие внешкольного воспитания она видит главным образом в капиталистическом обществе и показывает классово-исторические условия возникновения и развития отдельных форм внешкольного воспитания, говорит о возникновении и развитии детских и молодежных организаций.

Развитию внешкольного воспитания в нашей стране при капитализме автор уделяет внимание в первой части студии. Множество детских и молодежных организаций капиталистического общества разделено в три группы:

В первой группе организации, которых возникновение и существование находилось под контролем правящих кругов, которые эти организации и материально поддерживали. К числу этих относятся, прежде всего, буржуазные скаутские организации.

К второй группе относятся детские и молодежные организации образованы и поддерживаны рабочим классом и Коммунистической партией.

В третью группу входят организации, которые образовали и материально поддерживали церкви и религиозные общества. Анализ деятельности этих организаций автор предъявляет в дальнейшей части.

Особое внимание уделяется в студии передовым организациям, которые работали в трудных условиях буржуазного общества. Возникновение передовых организаций автор показывает в соответствии с возникновением и развитием Коммунистической партии. По решению Коммунистической партии возникает и организация „Молодые погорники“ (Млады приекопници). Организационно была эта организация включена в Чехословацкий Комсомол. В студии говорится и о призвании, задачах и законах этой организации. Призвание и задачи исходят из целей Коммунистической партии. Кроме этой детской организации автор разбирает содержание и организацию работы в организациях „Спартаковы скауты работы“ (Спартакови скаути праце) и „Скауты работы“ (Скаути праце), которые играли в нашем передовом движении положительную роль.

Социалистический общественный строй показан в студии как единственный, издающий в полной мере благоприятные условия для развития внешкольного воспитания детей и молодежи.

Образцом настоящей заботы о внешкольное воспитание служит автору СССР. На основе фактов он убедительно показывает преимущества и успехи внешкольного воспитания в социалистических странах, которые в своей работе основываются на опыте первой социалистической страны, Советского Союза.

Развитию внешкольного воспитания в нашей стране после 1945 г. посвящена заключительная часть работы. Автор ретроспективно разбирает положительные стороны и недостатки в этой области и на основе опыта нашей и других стран выводит поучение из прошлого.

Эта студия следует своей целью стать поучением для правильного организований воспитательной работы и внешкольной области, которая должна быть в соответствии так с нуждами общества как и с нуждами каждого отдельного лица.

DIE BELEHRUNG AUS DER HISTORIE DER AUSSERSCHULISCHEN ERZIEHUNG

Die Autor in der Studie analysiert die Entwicklung der ausserschulischen Erziehung vom Gesichtspunkt der Belehrung für Heute (für die Gegenwart).

In dem einleitenden Teil zeigt sie den Platz der ausserschulischen Erziehung in dem Zusammen-

hang mit der gesellschaftlichen Entwicklung. Der Aufschwung der ausserschulischen Erziehung setzt sie vor allem in die kapitalistische Gesellschaft. Sie betont klassen — historische Bedingtheit der Entstehung der ausserschulischen Erziehung bei uns und analysiert auch die Entstehung und Ausbreitung der Kinder und Jugendorganisationen.

Im ersten Teil der angeführten Studie widmet sie Ihre Aufmerksamkeit der Entwicklung der ausserschulischen Erziehung bei uns in der Zeit des Kapitalismus. Die Menge der Kinder und Jugendorganisationen, die in der kapitalistischen Gesellschaft vorgekommen sind, gliedert sie in drei Gruppen.

In die erste Gruppe ordnet sie die Organisationen, die die regierenden Kreise gebildet und unterstützt hatten. Hier gehören vor allem die bürgerlichen Skauten-Organisationen.

In die zweite Gruppe setzt sie die Kinder- und Jugendorganisationen, die die Arbeiterklasse und die Kommunistische Partei gebildet und unterstützt hatte.

In die dritte Gruppe gruppieren sie die Organisationen, die die Kirchen- und Religionsvereine gebildet und unterstützt hatten. Die Analyse der Tätigkeit der genannten Organisationen führt die Autorin in dem weiteren Teil ein.

Die spezifische Aufmerksamkeit widmet sie in ihrem Beitrag den vorschrittlichen Organisationen, die in der bürgerlichen Gesellschaft unter schweren Bedingungen gearbeitet haben. Die Entstehung der vorschrittlichen Organisationen bringt sie in Einklang mit der Entstehung der Kommunistischen Partei. Nach dem Beschluss der Kommunistischen Partei ist die Organisation „Die jungen Pioniere“, entstanden. Organisatorisch wurde diese Organisation zum Tschechoslowakischen Komsomol eingegliedert (eingeschaltet). In dem Beitrag wurde auch die Sendung, die Aufgaben, die Gesetze und Verordnungen dieser Organisation analysiert. Die Sendung und die Aufgaben resultieren aus dem Ziel der Kommunistischen Partei. Neben dieser Organisation analysiert die Autorin den Inhalt und die organisatorische Arbeit der Organisation „Spartakus Arbeitsskauten“, und „Arbeitsskauten“, die in unserer vorschrittlichen Bewegung sehr positive Aufgabe gespielt hatten.

Die sozialistische gesellschaftliche Ordnung zeigt sich als einzige, die wirklich günstige Bedingungen für die Entwicklung der ausserschulischen Erziehung der Kinder und der Jugend gebildet hatte.

Als ein Beispiel der richtigen Fürsorge für die ausserschulische Erziehung führt sie die UdSSR ein. Auf der Grundlage der Fakten dokumentiert sie überzeugend die Vorteile und die Erfolge der ausserschulischen Erziehung in den sozialistischen Ländern, die sich in ihrer Arbeit auf die Erfahrungen des ersten sozialistischen Landes, der Sowjet Union stützen.

Der Entwicklung der ausserschulischen Erziehung bei uns nach dem Jahr 1945 widmet sie den Schlussteil der Arbeit. Retrospektivisch analysiert sie die positiven und negativen Seiten dieses Gebietes und führt auf der Grundlage der unseren und anderen Erfahrungen die Belehrungen aus der Vergangenheit ein.

Die angeführte Studie soll als Instruction für die richtige Organisation der Erziehungsarbeit auf dem ausserschulischen Gebiet dienen, die sich im Einklang mit den Bedürfnissen der Gesellschaft und im Einklang mit den Bedürfnissen des Individuums durchführen muss.

Übersetzt von Olga Klimentová